

قهوه و قهوه‌خانه در ایران

و نشت گفتار دیگر

www.ketab.ir

آل دادود، علی، ۱۳۳۱-

قهوه و قهوه‌خانه در ایران و شصت گفتار دیگر/ تالیف سیدعلی آل دادود. --

ت. ۱: مرکز دائرةالمعارف بزرگ اسلامی، ۱۴۰۰

* جلد ۱۲۰۰، ص. ۱؛ جدول، مصور.

* ص. ۳، ج. ۱ به انگلیسی A History of Coffee and Coffeehouse culture in Iran

* کتابنامه و زیرنویس

* فارسی و انگلیسی

۱. مقاله‌های فارسی - سده ۱۴. الف. عنوان.

PIR ۷۹۳۱

۸۴/۴۶۲

شماره کتابشناسی ملی ۸۵۳۷۱۵۱

قلم‌نقش استفاوه شده و عناوین میرزا نام دارد. قلم‌میرزا برای خط میرزا غلامرضا
توسط امیر محمد مصطفی طراچی و سید زرم افزاری میرزا منتشر شده است.

نام کتاب	قهوه و قهوه‌خانه در ایران
تألیف	وشعت گفتار دیگر
ناشر	سید علی آل داود
حروف نگاران	مرکز دائرة المعارف بزرگ اسلامی (مرکز پژوهش‌های ایرانی و اسلامی)
مصحح‌آرا	بهاره بادافراس، زهرا السادات حسینی
امور هنری و نظامت بر تولید	و مهسا مهرانی
مدیر هنری و طراحی	بهاره بادافراس
لینتوگرافی	استودیو ایران‌شهر
چاپ	رضا فرزنان یار
صحافی	شاپور
چاپ اول	شادرنگ
شمارگان	معین
شابک (دوره)	۱۴۰۰
شابک (جلد دوم)	۷۰۰ نسخه
	۹۷۸-۶۲۲-۹۷۸۰۴-۶-۶
	۹۷۸-۶۲۲-۹۷۸۰۴-۵-۹

مرکز دائرة المعارف بزرگ اسلامی (مرکز پژوهش‌های ایرانی و اسلامی) به آینده‌ای پایدار می‌اندیشد و ملاحظات زیست محیطی را در همه مراحل چاپ و نشر در نظر می‌گیرد.

یادداشت

تحقیق و پژوهش در باب تاریخ اجتماعی، از جمله جنبه‌های جذاب و خواندنی در فرهنگ و تمدن ایرانی است و بر زوایای تاریک و نه چندان آشکار در گذشته این مرز و بوم و مردمان آن، پرتوهایی می‌افکند. در گذشته، ثبت و ضبط این جنبه‌ها چندان معمول نبود و مورخان و دیگر مولفان غالباً جز بر سبیل اتفاق، اشاره به این قبیل اطلاعات را لازم نمی‌شمردند. در موارد بسیار، ملاحظه آثار برجای مانده از «فرهنگ مادی» مانند سکه‌ها و مهرها و نشان‌ها تا ظروف و اشیاء و نقوش و نگاره‌ها و سنگ‌نبشته‌ها و کتیبه‌ها و گورنبشته‌ها آگاهی‌های سودمندی در این زمینه‌ها به دست می‌دهد. تحقیق در این عرصه‌ها، دشوار و مستلزم جست و جو در انواع و اقسام مآخذ است و پژوهشگر هر قدر بیشتر در منابع و دیگر یادگارهای تاریخی جست و جو و با دقت نظر کند، حاصل کار به هدف نزدیک‌تر خواهد بود.

استاد ارجمند جناب آقای آلداد، عضو محترم شورای عالی علمی، که این مرکز از حدود سی سال پیش از همکاری‌های علمی ایشان برخوردار بوده است، از دیرباز چه در تصحیح متون و چه در آثار تحقیقی خود پیوسته به این گونه پژوهش‌ها دلبستگی تمام داشته‌اند و اکنون که بخش قابل توجهی از آثار را بدین ترتیب در دسترس اهل تحقیق قرار داده‌اند، موجب کمال سپاسگزاری و قدردانی است. استاد آل داود که از خاندانی اهل فرهنگ و ادب برخاسته‌اند، خود در مدتی بیش از پنجاه سال، از نزدیک شاهد بسیاری از رویدادها و جریان‌های فرهنگی معاصر بوده‌اند و این امتیاز، بر اهمیت آنچه در این باب نوشته‌اند می‌افزاید. این کتاب نیز مجموعه‌ای دلپذیر از مقالات ایشان است و هر یک جنبه‌هایی از گذشته و حال اوضاع فرهنگی ما را باز می‌تاباند. برای ایشان دوام سلامتی و توفیق روزافزون مسألت دارم.

کاظم موسوی بجنوردی

رئیس مرکز دائرةالمعارف بزرگ اسلامی

(مرکز پژوهشهای ایرانی و اسلامی)

۲۰ مهرماه ۱۴۰۰

فهرست

جلد اول

مقدمه

بخش اول: قهوه و قهوه‌خانه

قهوه	۳
رساله‌ها کتاب‌های دیگر در باب قهوه و تاریخچه آن	۱۷
یادداشت‌های قهوه	۲۳
قهوه‌خانه	۳۱
یادداشت‌های قهوه‌خانه	۴۹
تنباکو در ادب فارسی	۱۰۱
یادداشت‌های مقاله تنباکو	۱۱۱
چند یادداشت دیگر راجع به تنباکو و منع تنباکو در عصر شاه صفی	۱۱۷
قلیان	۱۲۳
یادداشت‌های مقاله قلیان	۱۲۹
شاعران قهوه‌خانه نشین	۱۴۵
تصاویر بخش اول	

بخش دوم: پژوهش‌های ادبی

داستان عامیانه امیرارسلان و نگارنده واقعی آن	۱۸۱
اندیشه نو و شعر متوسط	۱۹۵
دانشنامه‌نگاری در دوره قاجار	۲۰۹
از یقمای جندقی تا حبیب یغمایی	۲۲۷
مثنوی سیف‌الرسایل	۲۴۳
وصف اصفهان	۳۲۳
فرهنگ لغات عامیانه، جامع اللغة فی تکمیل الانسان	۳۲۹
چند نکته در باب نقد	۳۵۹
ونک‌نامه، منظومه‌ای طنزآمیز از عبرت نائینی	۳۶۳
احمد اگونی در ادبیات فارسی	۳۷۳
سروده‌های نجومی خواجه نصیرالدین طوسی	۳۹۱
فرهاد و شیرین آصف‌خان قزوینی	۴۰۵
غزلیات نویافته از حریف جندقی	۴۲۳
کن‌یکشوت	۴۳۱

بخش سوم: تحقیقات تاریخی

رستم‌الحکماء مورخ و ادیب توانمند	۴۵۵
سرگذشت‌نامه خودنوشت افضل‌الملک کرمانی	۴۷۵
نامه جمال‌زاده به مجلس	۴۹۱
زبدة‌الآثار، منظومه‌ای از دوره قاجار	۴۹۷
خاطرات سیاستمدار گوشه‌نشین	۵۰۵
چاپارخانه‌های ایران در عصر امیرکبیر	۵۱۵
مواجب کتابدار در عصر محمدشاه قاجار	۵۲۷
سفرنامه‌نویسی در عهد قاجار	۵۳۱
راه و راه‌سازی در عصر قاجار	۵۳۷
نجف‌قلی خان دُنبلی	۵۴۷
حسینقلی خان دنبلی	۵۵۳
نخستین ترجمه سرگذشت حاجی بابا اصفهانی	۵۵۹
فهرست موقوفات بقعه شیخ صفی‌الدین اردبیلی	۵۷۷

جلد دوم

بخش چهارم: از گوشه و کنار ایران

ذکر دریای پارس در آثار حافظ ابرو	۵۸۵
سیاحتگر سوئدی در فراخنای کویر	۵۹۳
کتابچه راه گیلان و مخارج آن	۶۰۳
گزارش اقتصادی و زراعی روستاهای پیرامون اصفهان	۶۱۳
گزارشی پیرامون روستاهای ارمنی نشین در چهار محال بختیاری	۷۲۳
رساله در اجرای قنوات	۷۳۵
دزوس	۷۵۸
امامزاده یحیی، ورامین	۷۶۳
دشت ارژن	۷۶۹
ده بید	۷۷۵
درو	۷۸۱
دروذن	۷۸۷
بندر دیلم	۷۹۱

بخش پنجم: بزرگان ایران زمین

درگذشت نادره مردی از نادره کاران	۷۹۷
ایران شناس مجله نگار	۸۰۷
جامعیت علمی ایرج افشار	۸۱۳
پژوهش های قاجارشناسی ایرج افشار	۸۲۱
سفرنامه نویسی ایرج افشار	۸۲۷
ایرج افشار و پژوهش در تاریخ شهرهای ایران و تاریخ قاجاریه	۸۳۵
یادی از ایرج افشار در پنجمین سال درگذشت	۸۴۱
نامه های حبیب یغمایی به ایرج افشار	۸۴۵
یغمایی و سفر بی بازگشت	۸۶۷
مجله یغما از پیدایش تا زوال	۸۷۳
درگذشت دکتر منوچهر ستوده	۸۸۵

باستانی پاریزی، تاریخ نگار ایران، تاریخ نویسی کرمان	۸۸۹
خاطراتی از بنیاد فرهنگ ایران	۸۹۳
درگذشت بزرگمرد لارستان	۸۹۹
درگذشت کتاب شناس بی جانشین	۹۰۷
چهل و پنج سال با استاد حایری	۹۰۹
خاطراتی از استاد عبدالحسین حایری	۹۱۵
بیستین سال درگذشت عباس زریاب خویی	۹۲۱
سی سال با استاد	۹۲۷
خاطراتی از استاد مطهری	۹۳۳
ناگه شنوی خبر که آن جام شکست (کاظم برگ نیسی)	۹۴۱
در هم صحبتی با آزاده لرستانی	۹۴۵
عبرت نائینی به روایت حبیب یغمایی	۹۴۹
یادگاری از ناموران معاصر ایران	۹۵۷
رضا سید حسینی و فرهنگ آثار ایرانی اسلامی	۹۷۲
بخش ششم: گوناگون	
تجلیل بس، همایش بس	۹۸۱
دعوی ناشر و نویسنده	۹۸۵
فهارس کتابخانه سلطنتی و ضرورت چاپ و نشر آنها	۹۸۹
انتقال نسخه های خطی به فرنگستان در ۱۱۴ سال پیش	۹۹۷
نشر دانش از آغاز تا انجام	۱۰۰۳
نشریات و دفاتر اجاره ای	۱۰۰۹
دبستان	۱۰۱۷
آئین نامه دبستان ها	۱۰۴۵
خاطرات روزانه اعتماد السلطنه	۱۰۷۳
ویراستار تهرانی	۱۰۷۹
گزارشی درخصوص تأمین مخارج نخستین چاپ ناسخ التواریخ	۱۰۸۱
فهرست ها	۱۰۸۵
آثار دیگر نویسنده	۱۱۹۵